

BEDEN İMAJİ VE ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARININ BİLİMSEL HARİTALAMASI: BİBLİYOMETRİK BİR İNCELEME

SCIENTIFIC MAPPING OF BODY IMAGE AND DISABILITY RESEARCH: A BIBLIOMETRIC STUDY

Bünyamin YILDIZ
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
(İSKİ) Genel Müdürlüğü
yildiz.bnymn@gmail.com
ORCID: 0009-0006-2838-7173

Nezihe Figen ERSOY ARCA
Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi
nfersoy@anadolu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7275-0124

Osman TUTAL
Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık
ve Tasarım Fakültesi
otutal@eskisehir.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1454-5514

ÖZ

Geliş Tarihi:
20.10.2025

Kabul Tarihi:
16.03.2026

Yayın Tarihi:
26.03.2026

Anahtar Kelimeler
Beden imajı,
Bedensel algı,
Beden memnuniyeti,
Engellilik,
Bibliyometrik analiz

Keywords
Body image,
Body perception,
Body satisfaction,
Disability,
Bibliometric analysis

Engellilik, bedenden bağımsız değildir ve tarih boyunca tüm toplumlarda var olmuştur. Toplumun bedene yüklediği anlamlar tarafından şekillenen engellilik, 1970'lerden itibaren giderek daha fazla insan hakları çerçevesi içinde ele alınmaya başlanmış ve uluslararası akademik literatürde daha geniş bir ilgi görmüştür. Bu çalışma, Web of Science ve Scopus veritabanlarında 1982 ile 2025 yılları arasında yayınlanan 487 makaleyi bibliyometrik yöntemler kullanarak analiz ederek disiplinlerarası bir farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Analizler, bilimsel üretim eğilimleri, ülke, yazar ve kurumsal üretkenlik, atıf kalıpları, anahtar kelime sıklığı, birlikte geçen anahtar kelimeler ve tematik haritalama analizlerini içeren R 4.3. ile gerçekleştirilmiştir. Bireyin fiziksel görünüşüne ilişkin algılarını yansıtan psikososyal bir yapı olarak tanımlanan beden imgesi, merkezi bir kavramdır. Bulgular, yayınların son beş yılda iki katından fazla arttığını göstermektedir. Yayın sayısı ve atıf sayısında ABD başı çekmektedir; Ryan C. en üretken yazar, Brock Üniversitesi ise en fazla yayına sahip kurum olarak öne çıkmaktadır. "Yaşam Kalitesi" baskın tema olarak ortaya çıkarken, erişilebilirlik, sosyal dışlanma, ideal beden imajı ve medyada temsil edilme konularında eksiklikler devam etmektedir.

ABSTRACT

Disability is not independent of the body and has existed across all societies throughout history. Shaped by societal meaning attributed to body, disability has increasingly been addressed within a human rights framework since 1970s, and has gained broader attention in international scholarship. The study aims to develop interdisciplinary awareness by analyzing 487 articles published between 1982 and 2025 in the Web of Sciences and Scopus databases using bibliometric methods. Analyses were conducted with R 4.3., including scientific production trends, country, author, and institutional productivity, citation patterns, keyword frequency, co-occurring keywords, and thematic mapping analyses. Body image, defined as a psychosocial construct reflecting individual's perceptions of their physical appearance, is a central concept. Findings show that publications have more than doubled in the last five years. The United States leads in output and citations, Ryan C. is the most prolific author and Brock University stands out as the institution with the most publications. "Quality of Life" emerges as the dominant theme, while gaps remain in accessibility, social exclusion, ideal body image, and media representation.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1827580>

Atf/Cite as: Yıldız, B., Ersoy-Arca, N.F. ve Tural, O. (2026). Beden imajı ve engellilik araştırmalarının bilimsel haritalaması: Bibliyometrik bir inceleme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 16(1), 207-225.

Giriş

Engelli bireyler, insanlık tarihi boyunca hemen her toplumda varlık göstermiş; ancak bu süreçte toplumların engelliliğe yönelik yaklaşımları önemli farklılıklar göstermiştir (Demir ve Gedik, 2022, s. 13). Bazı toplumlarda engelli bireyler dışlayıcı ve cezalandırıcı uygulamalara maruz kalırken, bazı toplumlarda ise maddi yardımların yanı sıra barınma, bakım ve eğitim gibi ihtiyaçların giderilmesi için daha koruyucu politikalar geliştirilmiştir (Yelçe, 2021, s. 15). Bu farklı yaklaşımlar, toplumların sahip olduğu sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik yapıların bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Pangaliyeva ve Akosman, 2023, s. 226). Engellilik, yalnızca bireysel ya da biyolojik bir durum değil aynı zamanda kültürel anlamlar yüklenen toplumsal bir inşa olarak ele alınmaktadır. Sanayileşme, din ve kapitalizm gibi yapısal dinamikler, engelliliğin kültürel inşasında belirleyici rol oynamaktadır. Bazı kültürel bağlamlarda engelli bedenler, *hasta, aşağılık ve zihinsel yetenek ve kapasiteden yoksun* olarak görülmüştür. Bu durum, engelli bireylerin bedenleri ve onlara atfedilen anlamlar toplumların kültürel özellikleriyle biçimlenmekte ve kültürler arasında farklılık göstermektedir (Burcu, 2020, s. 126). Bu kültürel farklılıklar, toplumların engellilik algısındaki bedensel imajı doğrudan etkilemektedir. Toplumların bedensel imaja dair yaklaşımı, engelli bireylerin bedenlerine yönelik sosyal algılarla doğrudan ilişkilidir.

Engellilikle ilişkili tartışmalarda merkezi bir konumda yer alan bir diğer kavramsal alan bedendir. Engellilik ve beden ilişkisi genellikle sağlam (tam) bedenin karşısında engelli (eksik) beden, güzelin karşısında çirkin beden ve gençliğin karşısında ise yaşlı bedenler üzerinden kurulmaktadır. Kapitalizmin şekillendirdiği popüler kültür, bedensel anlam çerçevesinde sağlıklı ve olması istenen *ideal bedeni* öne çıkarmakta ve bu beden toplum tarafından arzu edilen ve kabul edilen beden olarak sunulmaktadır. Bu noktada beden *bozuk ya da işe yaramaz* olarak algılandığında toplum tarafından istenmeyen, dışlanmış, beğenilmeyen bir konuma yerleştirilmektedir. Bu bağlamda engelli bireyler, bedensel özelliklerinden dolayı toplumsal yaşamdan dışlanan konuma itilmekte bir sosyal dışlanma ortaya çıkmaktadır. Engelliliğin bedensel anlamı, bireylerin toplumsal kabul görme biçimlerini belirlerken bedensel imaj da bu algıyı şekillendiren önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Burcu, 2020, s.130). Beden imajı, yalnızca bireylerin kendi bedenlerine atfettiği anlamlarla sınırlı kalmayıp; aynı zamanda, toplumsal normlar ve kültürel bağlamlar tarafından da şekillenmektedir.

Engellilik ve beden ilişkisi yalnızca toplumsal yaklaşımlarla sınırlı değildir; bu konu, üzerine yapılan çok sayıda akademik çalışma literatürde yer almaktadır. Yalnızca Türkiye’de değil dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında, bu ilişkinin farklı disiplinler tarafından da ele alındığı görülmektedir (Burcu, 2020, s. 127; Vural, 2023, s. 10; Kaner, 2000; Aksel, 2017, s. 7). Engellilik ve beden imajı kavramlarına yönelik bilimsel yayın ve yayıncı sayısındaki artış bu konuyla ilişkili bilgi kaynaklarının irdelenmesini ve özetlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktadan hareketle, araştırmada belirli bir alanda, zaman diliminde, konulara ilişkin literatürün nicel olarak ortaya konulması ve eğilimlerin hangi yönde geliştiğinin tespit edilmesini sağlayan bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bu çalışmada, engellilik ve beden imajı konularını birlikte ele alan araştırmaların bibliyometrik özellikleri belirlemek; mevcut durumu ortaya koymak ve eğilimleri tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışma, erişilen literatür çerçevesinde *engellilik ve beden imajı* konularını bibliyometrik perspektifle birlikte ele alan sınırlı sayıda çalışmalardan biri olması nedeniyle, alanda gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Dünya nüfusunun yaklaşık %16’sının engelli bireylerden oluştuğu tahmin edilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2025). Türkiye’de de milyonlarda bireyin çeşitli düzeylerde engellilik deneyimi yaşadığı bildirilmektedir (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü [EYHGM], 2023, s. 3-4). Bu yaygınlık, engelliliğin yalnızca bireysel bir sağlık durumu olarak değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik boyutlarıyla ele alınması gereken çok disiplinli bir araştırma alanı haline geldiğini göstermektedir.

Literatürde engellilik temelde iki kuramsal yaklaşım çerçevesinde ele alınmaktadır: tıbbi model ve sosyal model. Tıbbi model, engelliliği bireyin bedensel ya da işlevsel yetersizliği üzerinden tanımlamakta ve normal işlevsellikten sapma olarak değerlendirmektedir (DSÖ, 1980; Burcu, 2023, s.6). Buna karşılık sosyal model, engelliliği bireyin sahip olduğu yeti farklılıklarından ziyade toplumsal düzenlemeler, çevresel engeller ve ayrımcı tutumlar bağlamında açıklanmaktadır. Ulusal mevzuatta da engelliliğin bireyin toplumsal yaşama katılımını sınırlayan koşullar çerçevesinde ele alındığı görülmektedir (5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun; T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2025).

Beden imajı, bireylerin bedenine ilişkin algı, tutum ve duyularını kapsayan çok boyutlu bir kavramdır ve psikolojik, sosyal ve cinsel işlevsellikle yakın bir ilişkilidir (Argyrides vd., 2023, s. 79). Bu kavram; cinsiyet, sosyokültürel faktörler ve etnik köken gibi birçok bileşenlerden etkilenmekte olup karmaşık bir yapıya sahiptir (Bailey vd., 2017, s. 69). Ayrıca, beden imajı, bireylerin bedeniyle ilgili duyularını ile geçmiş deneyimlerin birleşiminden oluşmakta; kişinin fiziksel görünüşüne dair başkalarının izlenimleri ve bu izlenimlere verdiği tepkileri de kapsamaktadır (Breaky, 1997, s. 108). Bu nedenle beden imajı araştırmaları çoğunlukla benlik saygısı, psikolojik uyum, yaşam kalitesi değişkenleri ile birlikte ele alınmakta ve literatürde kavramsal kümelenmeler oluşturmaktadır. Dolayısıyla engellilik ve beden imajı alanındaki çalışmalar belirli kuramsal eksenler etrafında kümelenmekte ve bu durum literatürdeki tematik yoğunlaşmalar oluşturmaktadır. Söz konusu tematik yapıların ortaya konulabilmesi amacıyla bu çalışmada anahtar kelime ağları, tematik haritalar ve atıf ilişkileri üzerinden bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir.

Literatürde engellilik beden imajı ilişkisini ele alan çalışmalar belirli tematik eksenler etrafında kümelenmektedir. Bu çalışmaların önemli bir bölümü engellilik ve beden imajı arasındaki doğrudan ilişkiyi incelemektedir. Özellikle edinilmiş hareket kısıtlılığı, fiziksel engellilik ve nörolojik durumlar bağlamında yürütülen araştırmalar beden imajı algısının engellilik deneyiminden etkilendiğini göstermektedir (Yuen ve Hanson, 2002; Howes vd., 2009; Kim vd., 2024).

İkinci bir araştırma hattı fiziksel aktivite ve beden algısı üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalar fiziksel aktiviteye katılımın engelli bireylerde beden memnuniyetini ve fiziksel yeterlik algısını artırdığını ortaya koymaktadır (Yuen ve Hanson, 2002; Wetterhahn vd., 2002).

Üçüncü tema toplumsal ve cinsiyet ve beden normlarıdır. Bu araştırmalar engelli bireylerin özellikle kadınların toplumsal beden standartlarıyla ilişkisini, damgalama deneyimlerini ve normlara uyumsuzluk tepkilerini ele almaktadır (Taub vd., 2003).

Dördüncü tema psikolojik iyi oluş ve yaşam kalitesi boyutudur. Beden imajı algısının benlik saygısı, depresyon, uyum ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğu farklı örneklerde gösterilmiştir (Purutçuoğlu ve Aksel, 2017; Kim vd., 2024).

Son olarak medya ve temsil teması, engellilik ve beden imajının kültürel üretimleri içerisindeki sunumuna odaklanmaktadır. Reklamcılık ve popüler kültür bağlamındaki çalışmalar engelli bedeni toplumsal anlamlandırma biçimlerini ortaya koymaktadır (Houston, 2019). Bu tematik dağılım literatürün belirli kavramsal kümeler etrafında örgütlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla alan yazının anahtar kelime ağları, atıf ilişkileri ve tematik haritalar üzerinden bibliyometrik olarak incelenmesi, bu yapının nesnel biçimde ortaya konulmasını mümkün kılmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, klasik anlamda bir sistematik derleme olmayıp; sistematik tarama ilkeleri doğrultusunda veri seti oluşturulmuş ve bu veri seti bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bibliyometrik analiz, sistematik derleme yaklaşımları içerisinde yer alan ve literatürdeki akademik üretimin nicel olarak analiz edilmesini sağlayan bir yöntemdir (Özteke-Kozan, 2020).

Araştırmanın Amacı

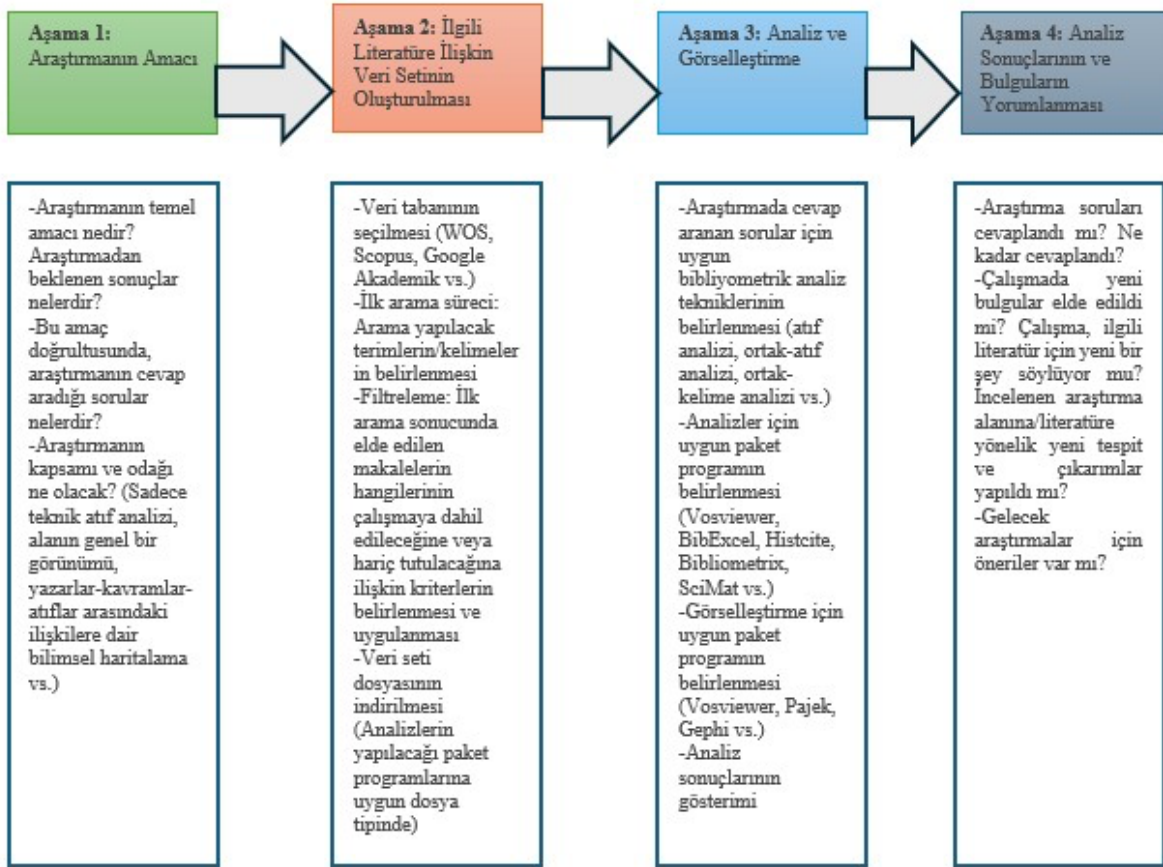
Bu çalışma, engellilik ve beden imajı konularına yönelik literatürü bibliyometrik açıdan incelemeyi ve ilgili alandaki akademik üretimin nicel eğilimleri, gelişmelerini ve boşlukları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada, araştırma problemine uygun olarak sistematik tarama ilkeleri doğrultusunda oluşturulan veri seti üzerinde nicel ve betimsel analizlere dayanan bibliyometrik analiz yöntemi uygulanmıştır. Analiz, ilk kez Wyndham Hulme tarafından 1922 yılında *İstatistiksel Bibliyografya* kavramını literatüre kazandırmasıyla temeli atılan ve daha sonra 1966 yılında ise Alan Pritchard tarafından da *bibliyometri* terimini getirilmiş ve kavram *yazılı iletişime ve bir disiplinin doğası ile gelişiminin gözetilmesine dair süreçlere, yazılı iletişimin çeşitli yönlerinin sayımı ve analizi yoluyla ışık tutmak* şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk ve Gürler, 2022). Bibliyometrik metodolojiyle yapılan çalışmalar, belirli bir alandaki akademik üretimin gelişimini ve eğilimlerini istatistiksel yöntemlerle analiz ederek alana ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Bu analizler, istatistik ve matematik metotlardan yararlanarak

araştırmacılara hem alandaki durumu hem de potansiyel araştırma boşluklarını belirleme açısından rehberlik etmektedir. Temelde performans analizi ve bilimsel haritalama olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmaktadır. Performans analizi, yazarların, kurumların ve yayınların belirli bir alana olan katkıların niceliksel ölçütlerle değerlendirme işlemidir. Bilimsel haritalama ise yapısal ilişkilerin, etkileşim ağların ve entelektüel bağların değerlendirilmesini kapsamaktadır. (Albayrak, 2023, s. 353). Bu yöntemler, bibliyometrik analizlerin etkinliği değerlendirilerek konuya dair genel bir çerçeve oluşturabilmektedir (Ekinci ve Bilginer-Özsaatçi, 2023, s. 372).

Bu çalışmada veri kaynağı olarak Web of Science ve Scopus veri tabanları tercih edilmiştir. Söz konusu veri tabanları; kapsamlı atıf indeksleri, standartlaştırılmış bibliyografik veri yapısı ve bibliyometrik analiz yazılımlarıyla uyumlu veri dışı aktarım altyapıları nedeniyle literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu özellikler, analiz sürecinde veri bütünlüğü ve karşılaştırılabilirlik sağlamaktadır. Veri tabanlarında makaleler taranırken AND ve OR bağlacı kullanılmış ve anahtar kelimeler ALL arama alanları kapsamında belirlenmiştir. Web of Science ve Scopus veri tabanlarında engellilik ve beden imajı konularını kapsayan çalışmalara ulaşmak amacıyla anahtar kelime olarak AK= *body image** ve *disab** arama terimleri kullanılmıştır. Bu sayede hem beden imajını işleyen hem de engelliliği ele alan çalışmaların tespiti sağlanmıştır. Arama terimlerinde asteriks (*) kullanılmasının nedeni hem *body image* hem de *disability* ifadelerinin farklı çekim ve türevleriyle (örneğin: disabled, disabling vb.) de kapsanarak daha geniş bir literatür taramasının yapılabilmesidir. Bu çalışmada bibliyometrik analiz çalışması süreci tasarlanırken Şekil 1’de gösterildiği gibi yürütülmektedir.

Not: Öztürk, O. ve Gürlü, G. (2023). Bir Literatür Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz çalışmasından elde edilmiştir.

Şekil 1. Bibliyometrik Analiz Süreci

Veri setini oluşturma süreci, ilk olarak Scopus veri tabanında tarama ile başlatılmıştır. Arama kutucuğuna ALL ("*body image**") AND ("*disab**") yazıldığında 16.644 çalışma elde edilmiştir. Her iki kavramı ele alan çalışmanın gelişimini daha net izleyebilmek adına herhangi bir zaman kısıtlamasına gidilmemiştir. *Subject Area* bölümünde bu iki anahtar kelimenin işletme alanındaki gelişim seyrini izleyebilmek için *Business, Management and Accounting*

seçilmiş ve bu filtreleme sonucunda doküman sayısı 353'e düşmüştür. Bu çalışma, engellilik ve beden imajı kavramlarının özellikle işletme, yönetim ve pazarlama literatüründeki kullanım ve gelişim seyrini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle analiz, Scopus sınıflandırmasında yer alan Business, Management and Accounting alanıyla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama kavramların sağlık, psikoloji veya sosyoloji literatüründeki kullanımından ziyade, pazarlama bağlamındaki kuramsal ve uygulamalı yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. *Document type* bölümünde yalnızca *article* türü seçilmiş, böylece makale dışındaki 92 çalışma kapsam dışı bırakılmış ve toplam 261 çalışmaya ulaşılmıştır. Ayrıca, yalnızca İngilizce dilinde yazılmış makaleler dâhil edildiğinde sayı 259'a düşmüştür. İngilizce kriterinin eklenme sebebi farklı dillerde yazılan eserleri analiz etmenin zorluğu ve mevcut literatürün büyük çoğunluğunun İngilizce olmasıdır. Sonuç olarak, 259 makale çalışmasını Scopus veri tabanından *CSV* formatında indirilmiş ve çalışma havuzuna aktarılmıştır. Veri indirme aşamasında teknik bir eksiklik nedeniyle veri tabanında yer alan 259 yayının tamamı indirilemediği ve indirilen veri serinin 129 olduğu tespit edilmiştir. Bibliyometrik veri setleri veri tabanlarının dinamik yapısı nedeniyle zamanda duyarlı olduğundan geriye dönük indekslemeler ve kayıt değişiklikleri nedeniyle veri setinin birebir yeniden oluşturulması mümkün olmayabilmektedir. Bu nedenle analizler veri çekiminin gerçekleştirildiği tarihte elde edilen kayıtlar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu teknik aksaklık veri setinin temsiliyetini kısmen sınırlayabilecek bir unsur olarak değerlendirilmelidir; ancak analizler mevcut veri çerçevesinde sistematik ve tutarlı biçimde yürütülmüştür.

Benzer şekilde Web of Science veri tabanında *ALL* ("*body image**") AND ("*disab**") arama terimi kullanıldığında 694 çalışma tespit edilmiştir. Her iki kavramı ele alan çalışmanın gelişimini daha net izleyebilmek adına herhangi bir zaman kısıtlamasına gidilmemiştir. *Document type* bölümünde yalnızca *article* seçilmiş ve makale olmayan 95 çalışma kapsam dışı bırakılmış ve 599 makale kalmıştır. Web of Science veri tabanında alan sınıflandırmaları, Scopus veri tabanında olduğu gibi doğrudan "*Business, Management ve Accounting*" başlığı altında sunulmamaktadır. Bu nedenle çalışmada, sosyal bilimler alanındaki yayınları kapsayan Social Sciences Citation Index (SSCI) filtresi tercih edilmiştir. SSCI sosyal bilimler kapsamındaki dergileri indeksleyen seçici bir atıf dizini olduğundan, araştırmanın disiplinler çerçevesiyle uyumlu ve alan açısından tutarlı bir veri seti oluşturulmasına imkân sağlamıştır. Bu filtre sonucunda 371 makale elde edilmiş; *İngilizce* dil kriteri uygulandığında ise sayı 360'a düşmüştür. Dil kriteri, analiz sürecinin yönetilebilirliğini artırma ve yaygın literatür diline uyum sağlamak amacıyla tercih edilmiştir. Sonuç olarak, 360 makale Web of Science veri tabanından *BibTeX* formatında indirilmiş ve çalışma havuzuna aktarılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, her iki veri tabanından *CSV* ve *BibTeX* formatında indirilen meta veriler aracılığıyla toplanmıştır. Arama terimlerinde kullanılan asteriks (*) hemen "*body image*" hem de "*disab*" ifadelerinin farklı çekimlerini kapsayacak şekilde geniş bir literatür taramasını mümkün kılmıştır. Çalışmada belirli bir başlangıç veya bitiş yılı kısıtı konulmamış; veri tabanlarında erişilebilen tüm yıllardaki yayınlar analize dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Analizler R.4.3.1 programı ve *bibliometrix* paketi ile *Biblioshiny* arayüzü kullanılarak yürütülmüştür. Bu çerçevede iki temel analiz türü gerçekleştirilmiştir: (i) yıllık bilimsel üretim, ülke, yazar ve kurum bazlı üretkenlik ile atıf analizlerini ölçmeye yönelik performans analizi; (ii) anahtar kelime sıklığı, ortak anahtar kelime ve tematik haritalamaları ölçmeye yönelik bilimsel haritalama analizi (Öztürk ve Gürler, 2022, s.47). Her iki veri seti, daha sonraki aşamada R Studio ortamında birleştirilerek tekil ve bütüncül bir veri yapısı oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin analizinde Aria ve Cuccurullo (2017, s. 959) tarafından R programı için geliştirilen *bibliometrix* paketi ve *Biblioshiny* arayüzü kullanılmıştır. R programı konuya ilişkin çalışmaların detaylı bir şekilde incelenmesini ve eğilimlerin görünüşüne hale getirilmesini sağlamaktadır. Aşağıda veri setlerini birleştirmek için kullanılan R kodlamaları yer almaktadır (R-PROJECT.ORG, Erişim Tarihi:22/04/2025).

```
library(bibliometrix)
wossec = file.choose()
scopussec = file.choose()
buyukveri1 = convert2df(wossec, dbsource = "wos", format = "bibtex")
buyukveri2 = convert2df(scopussec, dbsource = "scopus", format = "csv")
buyukveri = mergeDbSources(buyukveri1, buyukveri2, remove.duplicated = TRUE)
```

```
write.xlsx(buyukveri, file = "buyukverim.xlsx")
biblioshiny()
```

Web of Science (WoS) ve Scopus veri tabanlarından ilk tarama sonucunda toplamda 488 kayda ulaşılmıştır. Veri setlerinin birleştirilmesi sürecinde yinelenen bir makale çalışması veri setinden çıkarılmış ardından çalışma kapsamındaki analizler 487 çalışmadan oluşan veri seti üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik araştırmalarda veri setinde aynı yazarın farklı biçimlerde isimlendirilmesi sıklıkla karşılaşılan bir problem olarak belirtilmektedir (Öztürk ve Gürler, 2022, s. 91). Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla veri setinde yer alan yazar isimleri ve özet bölümleri detaylı incelenmiş; bu sayede söz konusu problemin giderilmesi sağlanmıştır.

Araştırma Soruları

Araştırma kapsamında veri birleştirme sürecinin tamamlanmasının ardından aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili yapılan çalışmalar yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili yapılan çalışmalar ülkelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili en çok atıf alan ülkeler hangileridir ve bu dağılım nasıldır?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili en çok yayın yapan yazarlar kimlerdir?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili yayın yapan üniversiteler nasıl bir dağılım göstermektedir?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili en çok atıf alan yayınlar hangileridir ve yayınların yazarları kimlerdir?
- ✓ Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili yayınlarda en sık kullanılan anahtar kelimeler hangileridir?

Beden imajı ve engellilik kavramlarıyla ilgili yayınlarda en sık kullanılan anahtar kelimelerin temalara göre dağılım nasıldır?

Bulgular

WOS ve Scopus veri tabanlarından elde edilen veriler, beden imajı ve engellilikle ilgili yayınların literatürde ilk olarak 1982 yılında yer almaya başladığını göstermektedir. 1982-2025 yılları arasında kitap ve dergi gibi 270 farklı kaynaktan toplam 487 yayın yapılmıştır. Bu sayı, Yıllık ortalama yayın sayısı 8,45 olup, bu yayınların sayısı ortalama her yıl %6,5 oranında artış göstermektedir. Toplam 24.896 farklı referansın kullanıldığı bu yayınlarda yazarlar 1.365 farklı anahtar kelime ile beden imajı ve engellilik kavramlarını ele almışlardır. Yayınlar, 1950 farklı yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Yayınların 52'si tek yazarlı olmakla birlikte yayın başına ortak yazarlar sayısı 4,53'tür. Uluslararası ortak yazarlık oranı ise %14,78 olarak belirlenmiştir. Detaylı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Veri Setiyle İlgili Genel Bilgi

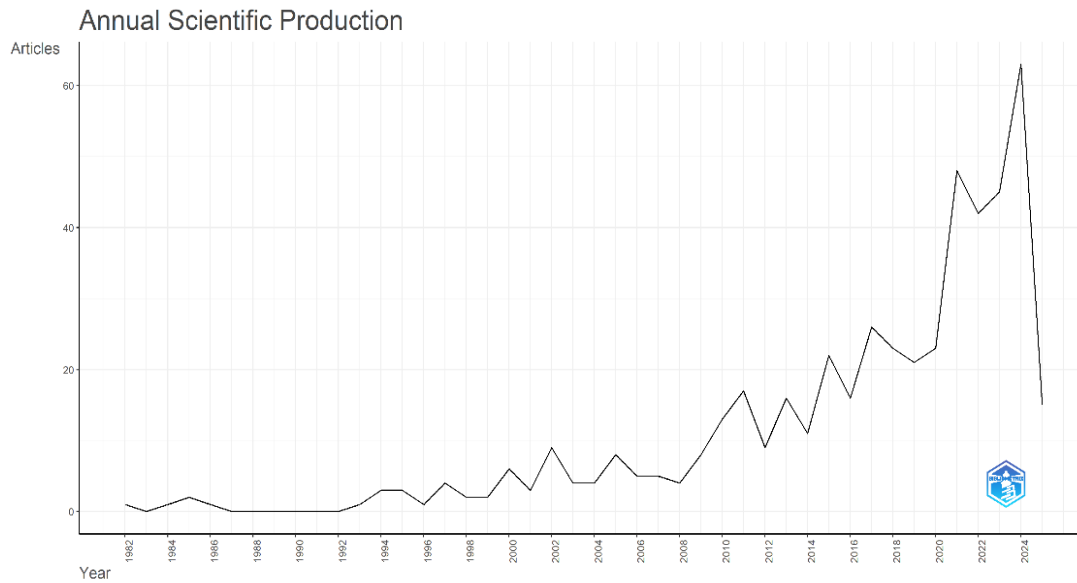
Zaman Aralığı	1982-2025
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar, vb.)	270
Dokümanlar	487
Yıllık Büyüme Oranı %	6,5
Belge Ortalama Yaşı	8,45
Belge Başına Ortalama Atıf Sayısı	21,23
Referanslar	24896
Ek Anahtar Kelimeler (ID)	1208
Yazarın Anahtar Kelimeleri (DE)	1365
Yazarlar	1950
Tek Yazarlı Belgelerin Yazarları	52

Tek Yazarlı Belgeler	53
Belge Başına Ortak Yazarlar	4,53
Uluslararası Ortak Yazarlık Oranı %	14,78
Makale	478
Makale; Erken Erişim	5
Makale; Bildiri Metni	4

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili Yapılmış Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1'de beden imajı ve engellilik kavramıyla ilgili yayınların yıllara göre dağılımları görülmektedir. Bu alandaki ilk çalışma 1982 yılında yayınlanmıştır. 1987 ile 1992 yılları arasında yayın yapılmadığı için bu dönem yatay bir seyir izlemiştir. 2019 yılında 20 yayın yapılmışken 2024'te ise bu sayı 60'ın üzerine çıkmıştır. Son beş yıla bakıldığında konuya ilişkin yayın sayısının yaklaşık üç kat arttığı gözlemlenmektedir. 2025 yılında ise yayın sayısının 20'nin altına düştüğü görülmektedir.

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Şekil 2. Yıllık Bilimsel Üretim

Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili Yapılmış Araştırmaların Ülkelere Göre Dağılımı

Tablo 2'de görüldüğü üzere, beden imajı ve engellilik konularında en çok yayın yapan ülke Amerika Birleşik Devletleri (471 yayın)'dir. Bu ülkeyi sırasıyla Avustralya (156), İngiltere (134), Kanada (127), Çin (83) ve Japonya (61) takip etmektedir. Türkiye'de ise bu konularla ilgili 45 yayın yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili Yapılmış Araştırmaların Ülkelere Göre Dağılımı

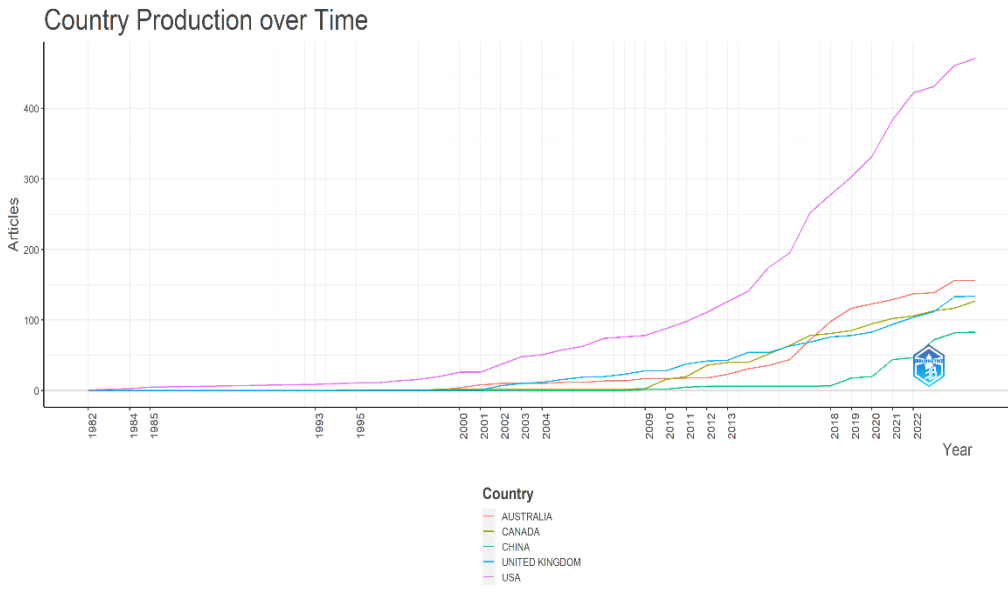
Ülke	Makale Sayısı
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	471
AVUSTRALYA	156
İNGİLTERE	134
KANADA	127
ÇİN	83
JAPONYA	61

HOLLANDA	55
FRANSA	50
ALMANYA	47
TÜRKİYE	45

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili Araştırma Yapan Ülkelerin Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 2’de beden imajı ve engellilik kavramıyla ilgili yayın yapan ülkelerin yıllara göre yayın dağılımları görülmektedir. Kavramla ilgili literatürde yer alan ilk çalışma 1982 yılında yayımlanmıştır. 1984 yılından itibaren her yıl en fazla yayını Amerika Birleşik Devletleri gerçekleştirmiştir. Kanada ve Avustralya’da bu konudaki ilk yayınların 1995-2000 yılları arasında yapıldığı gözlemlenmektedir. İngiltere’de ilk yayın 1996 yılında yapılırken, Çin’de ise 2009’a kadar bu alanda herhangi bir yayına rastlanmamıştır. Grafik incelendiğinde zamanla bu beş ülkede de konuya yönelik akademik ilginin belirgin bir biçimde arttığı dikkat çekmektedir.

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Şekil 3. Ülkelerin Yıllara Göre Dağılımları

Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili Araştırmaların En Çok Atıf Alan Ülkelere Göre Dağılımları

Tablo 3’te toplam yayın sayısına göre ilk on ülkenin yayın sayıları, toplam atıf sayıları ve yayın başına düşen ortalama atıf sayıları gösterilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri beden imajı ve engellilik konularında hem fazla yayın yapan hem de en çok atıf alan ülke olarak öne çıkmaktadır. İngiltere, Avustralya’ya kıyasla daha az yayın yapmasına rağmen Avustralya’dan daha fazla atıf almıştır. Ancak Hollanda, Almanya, İsviçre, İtalya ve İsrail’den daha fazla yayın yapmasına rağmen bu dört ülkeye kıyasla daha az atıf almıştır. Türkiye, beden imajı ve engellilik konularında en çok yayın yapan ülkeler arasında 10. sırada yer almasına rağmen, atıf sayısı açısından ilk 10 ülke arasında yer almamıştır.

Tablo 3. Araştırmaların En Çok Atıf Alan Ülkelere Göre Dağılımları

Ülke	Makale Sayıları	Toplam Atıf	Makale Atıf Ortalaması
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	471	2634	21,20
İNGİLTERE	134	1499	29,40
AVUSTRALYA	156	1038	32,40
KANADA	127	574	17,40
ALMANYA	47	428	35,70

İSVEÇ	44	404	28,90
İTALYA	35	366	40,70
İSRAİL	38	304	27,60
HOLLANDA	55	289	22,20
BELÇİKA	20	287	95,70

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Beden İmajı ve Engellilik Kavramları ile İlgili En Çok Yayın Yapan Yazarlar

Tablo 4'te görüldüğü üzere, beden imajı ve engellilik konularında en çok yayın yapan yazar 11 yayın ile RYAN C. olmuştur. Onu, 10 yayınlı BAILEY K., 9 yayınlı SCHNEIDER J., 8 yayınlı WAND B. takip etmektedir. Bulgular, akademik üretimin belirli yazarlar ve üniversiteler etrafında kümelenildiğini ve sınırlı sayıya aktörün alanı şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili En Çok Yayın Yapan Yazar

Yazar	Makale Sayısı
RYAN C.	11
BAILEY K.	10
SCHNEIDER J.	9
WAND B.	8
KAZIS L.	7
GAMMAGE K.	6
CASTLE D.	5
HUANG M.	5
MEYER W.	5
ACTON A.	4

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Beden İmajı ve Engellilik Kavramları ile İlgili En Çok Yayın Yapan Üniversiteler

Tablo 5'te görüldüğü gibi beden imajı ve engellilik konularında en fazla yayını Brock University (144 yayın) gerçekleştirmiştir. Brock University'yi, sırasıyla Washington University in St. Louis (139), University of Toronto (137), Colleen M. University ve Schneider University (104) üniversiteleri izlemektedir.

Tablo 5. Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili En Çok Yayın Yapan Üniversiteler

Üniversite	Makale Sayısı
BROCK UNIV	144
UNIV WASHINGTON	139
UNIV TORONTO	137
COLLEEN M.	104
SCHNEIDER	104

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Beden İmajı ve Engellilik Kavramlarıyla İlgili En Çok Atıf Alan Yayın ve Yazarlar

Tablo 6'da görüldüğü üzere WoS ve Scopus veri tabanlarında beden imajı ve engellilik konusuyla ilgili yapılmış yayınlar arasında en çok atıf alan çalışma, 240 atıfla Knapen ve arkadaşlarının (2015) yazdığı *Exercise Therapy Improves Both Mental And Physical Health In Patients With Major Depression* adlı makaledir. İkinci sırada, Latner. ve arkadaşlarının (2005) yazdığı ve 216 atıf alan *Stigmatized Students: Age, Sex, and Ethnicity Effects in the Stigmatization of Obesity* adlı makale yer almaktadır. Üçüncü sırada ise, Preiss ve arkadaşlarının (2013) yazdığı ve 208 atıf alan *A Systematic Review Of Variables Associated With The Relationship Between Obesity And Depression* adlı makale bulunmaktadır.

Tablo 6. Beden İmajı ve Engellilik ile İlgili En Çok Atf Alan Yayın ve Yazarlar

Yayın Adı	Yazar	Toplam Atf	Toplam Yıllık Atf	Normalize Edilmiş Toplam Atf	Yıl
Exercise Therapy Improves Both Mental And Physical Health In Patients With Major Depression	Knapen, J., Vancampfort, D., Moriën, Y. ve Marchal, Y.	240	21,82	8,06	2015
Stigmatized Students: Age, Sex, and Ethnicity Effects in the Stigmatization of Obesity	Latner, J.D., Stunkard, A.J. ve Wilson, G.T.	216	10,29	3,78	2005
A Systematic Review Of Variables Associated With The Relationship Between Obesity And Depression	Preiss, K., Brennan, L. ve Clarke, D.	208	16,00	5,68	2013
The Metaverse: A new digital frontier for consumer behavior	Hadi, R., Melumad, S. ve Park, E.S.	181	90,50	33,24	2024
An interpretative phenomenological analysis of the embodiment of artificial limbs	Murray, C.	168	7,64	2,09	2004
Depression in multiple sclerosis as a function of length and severity of illness, age, remissions, and perceived social support	McIvor, G.P., Riklan, M. ve Reznikoff, M.	143	3,40	1,00	1984
Emotional Well-Being Among Adolescents With and Without Chronic Condition	Wolman, C., Resnick, M.D., Harris, L. J. ve Blum, R. Wm.	140	4,38	2,53	1994
Age, Gender, Quality of Life and Psychological Distress in Patients Hospitalized With Psoriasis	Sampogna, F., Chren, M.M., Melchi, C.F., Pasquini, P., Tabolli, S. ve Abeni, D.	128	6,40	1,65	2006
Facial Appearance in Adults Who Had Cleft Lip and Palate Treated in Childhood	Marcusson, A., Paulin, G. ve Östrup, L.	126	5,25	1,59	2002
Gender Similarities and Differences in 200 Individuals With Body Dysmorphic Disorder	Phillips, K.A., Menard, W. ve Fay, C.	125	6,25	1,61	2006

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Bedens İmajı ve Engellilik Kavramları ile İlgili Yayınlarında En Sık Kullanılan Anahtar Kelimeler

Grafik 3 incelendiğinde beden imajı ve engellilik kavramlarına ilişkin ilk 50 kelime analizde gösterilmektedir. Analiz sonuçlarına göre, Beden İmajı (body-image) (n=102), Yaşam Kalitesi (quality-of-life) (n=77), Engellilik (disability) (n=58), Kadın (women) (n= 43) ve Depresyon (depression) (n=42) en fazla kullanılan kelimelerdir.

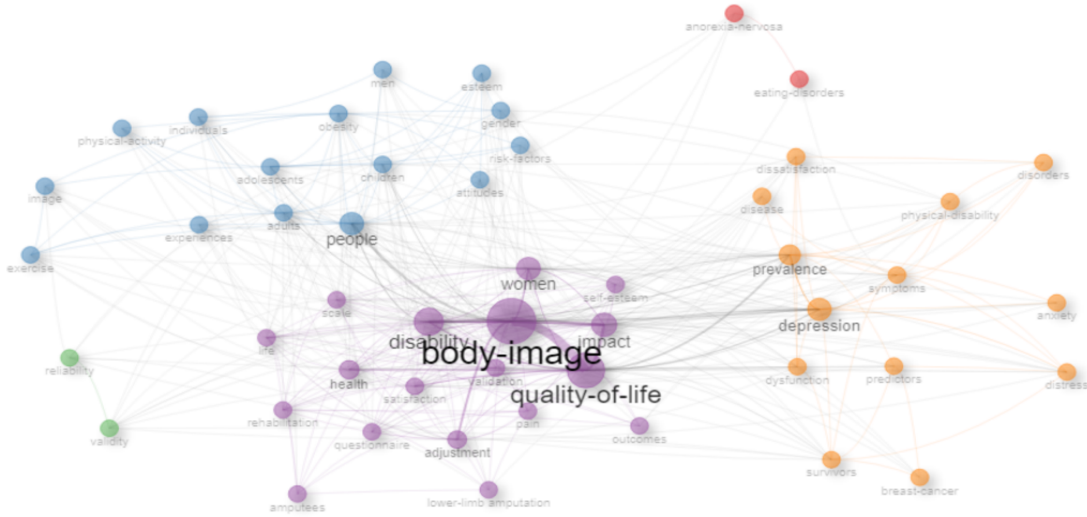

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Şekil 4. En Sık Kullanılan Anahtar Kelimeler

Beden İmajı ve Engellilik Kavramları ile İlgili Yayınlarda Anahtar Kelimelerin Birlikte Oluşum Ağları

Grafik 4'te, beden imajı ve engellilikle ilgili anahtar kelimesinin bağlantılı olduğu diğer anahtar kelimeler vurgulanmıştır. Beden imajı, engellilik ve yaşam kalitesi kavramlarıyla daha fazla ağ bağlantısına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, bu üç anahtar kelimenin birlikte araştırılma sıklığını göstermektedir.

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Şekil 5. Anahtar Kelimelerin Birlikte Oluşum Ağları

Beden İmajı ve Engellilik Kavramlarıyla İlgili Yayınlarda En Sık Kullanılan Anahtar Kelimelerin Temalara Göre Dağılımı

Çalışmada, beden imajı ve engellilik konusunda yapılan araştırmalardaki kavramsal yapı tematik haritalama yardımıyla sunulmuştur. Tematik harita, dört temel bölümden oluşan bir diyagramdır. Diyagramda bu bölümler,

merkezcilik ve yoğunluk dereceleri kullanılarak oluşturulmuştur. Sağ üst bölümde araştırma alanının yapısı ve oluşumu için önemli olan motor tema yer almaktadır. Sol üst bölümde, ana akımdan uzak daha spesifik alanları işaret eden niş tema yer almaktadır. Sol alt bölümde, merkezden uzak ve yoğunluğu düşük olan yeni çıkan ya da kaybolmaya yüz tutan tema yer almaktadır. Sağ alt bölümde ise yoğunlukları düşük ama merkeze yakın olan temel tema yer almaktadır. Grafik 5'te görüleceği üzere, gerçekleştirilen tematik haritalama analizi sonucunda, dört tema içerisinde toplamda 25 tematik küme ortaya çıkmıştır.

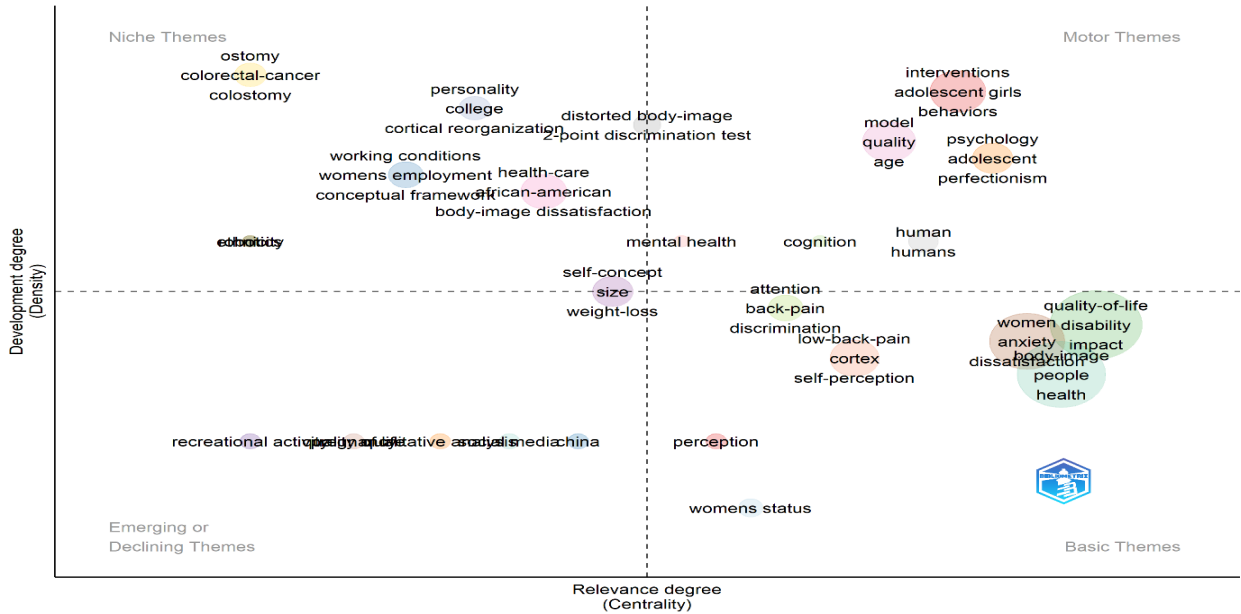
Motor temalar incelendiğinde literatürün ağırlıklı olarak ergen örneklemeler üzerinde yürütülen müdahale ve model temelli çalışmalar etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu çalışmaların özellikle psikolojik süreçler (mükemmeliyetçilik, bilişsel değerlendirmeler ve ruh sağlığı) ile bozulmuş beden algısının ölçülmesine yöneldiği anlaşılmaktadır. Söz konusu yönelimin beden imajının yoğunlukla psikolojik değerlendirme çerçevesinde ele alındığını göstermektedir.

Temel temalar yaşam kalitesi, engellilik ve beden imajı ilişkisi etrafında yoğunlaşmaktadır. Çalışmaların önemli bir bölümü ağrı, sağlık algısı, memnuniyet ve ayrımcılık deneyimleriyle bağlantılı psikososyal etkileri ele almaktadır. Bu durum beden imajının yalnızca bireysel algı değil, aynı zamanda sağlık durumu ve toplumsal deneyimlerle birlikte değerlendirilen merkezi bir kavram olduğunu göstermektedir.

Yeni çıkan ya da kaybolmaya yüz tutan temalar sosyal medya, boş zaman etkinlikleri ve nitel araştırma yaklaşımlarına yönelimi ortaya koymaktadır. Bu eğilim klinik ve ölçüm temelli yapıdan uzaklaşarak bireysel deneyim, gündelik yaşam ve dijital etkileşim bağlamına doğru evrildiğini göstermektedir.

Niş temalar belirli klinik gruplar ve özgül sosyodemografik örneklemeler üzerine yoğunlaşmaktadır. Özellikle belirli hastalıklar, cerrahi durumlar ve özgül toplumsal gruplara odaklanan çalışmalar alanın belirli alt uzmanlık konularında derinleştiğini ancak genel literatür içinde sınırlı bir yer kapladığını göstermektedir.

Niş tema ile yeni gelişen temalar arasındaki geçiş bölgesinde yer alan kendilik algısı ve kilo değişimi etrafından kümelenen çalışmaların merkeze yaklaşması, literatürdeki yönelimin fiziksel göstergelerden ziyade bireyin öznel uyum süreçlerine ve psikososyal deneyimlerine kaydığını göstermektedir.

Not: Veriler Bibliyometrik Analiz Sonucunda Elde Edilmiştir.

Şekil 6. Tematik Harita Analizi

Tartıma ve Sonuç

Tartışma

Beden imajı ve engellilik konuları üzerine yapılan çalışmalar uzun bir geçmişe sahip olmakla son yıllarda belirgin bir biçimde araştırmacıların ilgisini çektiğini ortaya koymaktadır. Bu artış engelliliğin yalnızca biyomedikal bir

durum olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve psikososyal bir olgu olarak ele alınmaya başlanmasıyla ilişkilendirilebilir. İnsan bedenine yüklenen anlamların dönüşmesi ve kapsayıcı toplumsal söylemlerin güçlenmesi, beden imajı ile engellilik arasındaki ilişkinin daha görünür ve tartışılır hale gelmesine katkı sağlamış olabilir.

Beden imajı kavramının özellikle engellilik, yaşam kalitesi ve kadın kavramlarıyla birlikte ele alınmasında, beden imajı konulu çalışmalarda yaşam kalitesi değişkenine sıklıkla yer verilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca beden imajı kavramının engellilik ve kadın kavramlarıyla güçlü bir ilişkide olmasının sebebi beden imajı konusunda engelli kadınların engelli erkeklere oranla daha hassas oldukları düşünülmektedir.

Alanla ilgili akademik üretimin belirli ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin hem yayın sayısı hem de atıf etkisi bakımından öne çıkması engellilik alanında gerçekleştirilen erken dönem yasal düzenlemelerin be hak temelli yaklaşımların akademik çalışmaları teşvik etmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ülkelerin ilk yayın yıllarının ulusal engellilik politikalarıyla paralellik göstermesi, bilimsel üretimin sosyo-politik gelişmelerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Hollanda; Almanya, İsveç, İtalya ve İsrail'e kıyasla daha yüksek sayıda yayın üretmiş olmasına rağmen, söz konusu ülkelere göre daha düşük düzeyde atıf almıştır. Öncelikle atıf etkisi yayın sayısından ziyade yayınların niteliği, metodolojik derinliği ve teorik katkı düzeyiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yüksek sayıda ancak dar kapsamlı, uygulama ağırlıklı ve yerel bağlama odaklanan çalışmalar uluslararası literatürde daha sınırlı görünürlük elde edebilir. Ayrıca, bu ülkelerdeki araştırmacıların güçlü uluslararası iş birlikleri ve yüksek etki faktörlü dergilerde yayın yapma eğilimleri atıf sayısını artırmış olabilir. Son olarak yayın yapılan dergilerin etki faktörü ve indeks kapsamı da atıf sayısında belirleyici bir etken olabilir.

Sonuç

Bu çalışma, beden imajı ve engellilik alanındaki akademik üretimin özellikle son yıllarda belirgin bir biçimde arttığını ortaya koymaktadır. Alan yazının belirli yazar ve kurumlar etrafında yoğunlaştığı görülmekte; atıf etkisinin ise yalnızca yayın sayısıyla açıklanamayacağı anlaşılmaktadır. Yayınların metodolojik niteliği, uluslararası iş birlikleri, yayımladıkları dergilerin etki faktörü ve indeks kapsamı ile araştırmacıların yayın stratejileri, atıf performansında belirleyici rol oynamaktadır.

Tematik harita analizi, beden imajı ve engellilik çalışmalarında kavramların belirli temalar etrafında organize olduğunu göstermektedir. Motor temada girişimcilik, ergen kızlar ve tutum öne çıkarken, temel temada yaşam kalitesi, engellilik ve etki kavramları belirleyici rol oynamaktadır. Kendilik, ölçü ve kilo kaybı kavramlarının niş tema ile yeni çıkan ya da kaybolmaya yüz tutan temalar arasında konumlanması, araştırmaların fiziksel ölçümlerden psikososyal boyutlara ve bireysel deneyimlere yöneldiğini düşündürmektedir. Anahtar kavram analizleri, beden imajının en sık engellilik, yaşam kalitesi ve kadın kavramlarıyla birlikte ele alındığını göstermektedir. Bu bulgu, beden imajının özellikle yaşam kalitesi bağlamında önemli bir değişken olarak konumlandığını ve engelli kadınlara yönelik çalışmaların literatürde belirgin bir ağırlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Engellilik ve beden imajı ilişkisine yönelik akademik üretimin zaman içerisinde artış eğilimi gösterdiğini, literatürün belirli ülkeler, yazarlar ve kurumlar etrafında yoğunlaşan bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmaların ağırlıklı olarak yaşam kalitesi ve bireysel psikososyal boyutlar etrafında şekillendiğini, buna karşılık toplumsal ve yapısal boyutların görece ihmal edildiğini göstermektedir. Tematik yapının merkez, gelişen ve sınırlı alanlar biçiminde farklılaşan bir araştırma örüntüsüne işaret ederken kapsayıcılık ve toplumsal katılım gibi bazı kavramlarının analizlerde yeterince öne çıkmaması ise beden imajı ve engellilik konularının sosyal boyutunun literatürde yeterince araştırılmadığı düşünülmektedir.

Benzer şekilde, tüketici davranışları, ideal beden algısı, reklam ve medya temsilleri gibi kavramların analizlerde yer almaması, bu alana ilişkin akademik ilgilerin sınırlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, gelecekteki araştırmaların engellilik ve beden imajı ilişkisini; toplumsal katılım, tüketim davranışları, medya temsilleri gibi kavramlarla pazarlama disiplini perspektifinde bütünleştirici ve çok boyutlu bir yaklaşımlara ihtiyaç bulunduğunu göstermekte ve yeni araştırma odaklarının belirlenmesine katkı sunmaktadır.

Literatürde, erişilebilirlik kavramının, engellilik çalışmalarında sıklıkla ele alınan temel değişkenden biri olarak öne çıktığı görülmektedir (Jung ve Mahmoud, 2023; Poldma ve diğerleri, 2014; Swaine ve diğerleri, 2014; Dahan-Oliel ve diğerleri, 2016). Ancak, söz konusu kavramın bu çalışmada değişken ya da tematik küme olarak

çıkması, araştırmanın odağını beden imajı kavramını oluşturmasından kaynakladığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, engellilerin bedensel farklılıkları nedeniyle sosyal dışlanma deneyimleri yaşadıkları çeşitli çalışmalarla raporlanmıştır (Melian ve diğerleri, 2016; Palmieri ve diğerleri, 2023; Sermsuti-Anuwat ve Pongpanich, 2018). Ancak, yürütülen bu çalışmada, sosyal dışlanma kavramının tematik analiz sonuçlarında görünür olmaması, bu alanda bir araştırma boşluğuna işaret etmektedir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalara Öneriler

Araştırma, 1982-2025 yılları arasında yayımlanan makaleleri kapsamaktadır. Çalışmada yalnızca makale türündeki yayınların incelenmiş olup, makale dışındaki kaynakların hariç tutulması araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Gelecekte yapılacak çalışmaların, veri setine makale dışı kaynakları da dâhil ederek araştırmayı daha da zenginleştirilmesi mümkündür.

Beden imajı ve engellilik kavramları üzerine odaklanan bu çalışmada, veri kaynağı olarak Scopus ve Web of Sciences veri tabanlarının tercih edilmiş olması önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalarda veri diğer uluslararası ve ulusal indekslerin de dâhil edilmesi ile literatüre daha kapsamlı ve bütüncül biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Buna ek olarak, veri indirme aşamasında yaşanan teknik bir aksaklık nedeniyle veri tabanında yer alan 259 yayının tamamına erişilememiş, analizler 129 yayından oluşan veri seti üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu durum veri setinin temsiliyetini kısmen sınırlayan diğer bir unsurdur. Ayrıca, her iki veri tabanında yalnızca İngilizce yayımlanan çalışmaların analize dâhil edilmesi, İngilizce konuşulan ülkelerin literatürde daha görünür olmasına yol açmış olabilir. Bu durum, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin yayın sayısında öne çıkmasını kısmen zorlayabilecek metodolojik bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma, beden imajı ve engellilik konularına dair genel bir değerlendirme sunarak araştırmacılara bu kavramlar üzerine ön hazırlık yapma imkânı sağlamaktadır. Araştırmacılar, farklı veri tabanlarında gerçekleştirecekleri incelemelerle bu çalışmanın sonuçlarını karşılaştırabilir ve elde ettikleri veriler doğrultusunda mevcut bulguları destekleyebilir ya da reddedebilirler. Ayrıca, beden imajı ve engellilik kavramlarına ilişkin daha derinlemesine bir çalışma yapabilirler.

Bu doğrultuda, kabul/ret kriterleri çerçevesinde kavramların genel eğilimleri ve literatürdeki konumları üzerine kapsamlı analizler gerçekleştirilebilirler. Bu çalışma, literatürdeki üretimin nicel eğilimlerini inceleyen bibliyometrik bir analiz olup, içerik temelli sentez sunan sistematik derlemelerden yöntemsel olarak ayrılmaktadır. Gelecek araştırmalarda ilgili kavramlara odaklanan içerik odaklı sistematik derlemeler yapılması ve farklı kavramsal kullanımların analize dâhil edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, beden imajı ve engellilik kelimelerin farklı çekimleri dâhil edilerek araştırmanın kapsamı genişletilebilir. Son olarak beden imajı ve engellilikle yakından ilişkili diğer kavramlardan yola çıkarak uygulamalı araştırmalar yürütülmesi de önerilmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, bu makalenin araştırma, yazarlık veya yayın süreci ile ilgili herhangi bir potansiyel çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz.

Mali Destek

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazılması ve/veya yayınlanması için herhangi bir mali destek almamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Çalışmada etik dışı bir husus bulunmadığını, araştırma ve yayın etiğine özenle uyulduğunu beyan ederiz.

Yazar Katkı Oranı

Çalışma, araştırmacılar arasında eşit bir iş birliği ile yürütülmüş ve raporlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Çalışmada etik dışı bir husus bulunmadığını, araştırma ve yayın etiğine özenle uyulduğunu beyan ederiz.

KAYNAKÇA

- Aksel, C. (2017). *Engelli kadınların beden imajı algısı ve yaşam doyumlarının belirlenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Albayrak, Ş. G. (2023). Yeşil ekonomi alanında yazında yayınlanmış makalelerin bibliyometrik analizi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 347-367.
- Argyrides, M., Koundourou, C., Angelidou, A. & Anastasiades, E. (2023). Body image, media influences, and situational dysphoria in individuals with visible physical disabilities. *International Journal of Psychological Research*, 16(1), 78–88. <https://doi.org/10.21500/20112084.6014>
- Bailey, K. A., Gammage, K. L. & Van Ingen, K. (2017). How do you define body image? Exploring conceptual gaps in understandings of body image at an exercise facility. *Body Image*, (23), 69-79. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.08.003>
- Bibliometrix. (n.d.) Bibliometrix official website. Erişim Tarihi: 7 Nisan, 2025, from <https://cran.r-project.org/web/packages/bibliometrix/bibliometrix.pdf>.
- Breaky, J. W. (1997). Body image: the inner mirror, *JPO: Journal of Prosthetics and Orthotics*, 9(3), 107-112. <https://doi.org/10.1097/00008526-199700930-00004>
- Burcu, E. (2020). *Engellilik sosyolojisi*. Anı Yayıncılık
- Burcu, E. (2023). *Engellilik sosyolojisi araştırma yazıları*. Siyasal Kitabevi.
- Dahan-Oliel, N., Shikako-Thomas, K., Mazer, B. & Majnemer, A. (2016). Adolescents with disabilities participate in the shopping mall: Facilitators and barriers framed according to the ICF. *Disability And Rehabilitation*, 38(21), 2102-2113. <https://doi.org/10.3109/09638288.2015.1114033>
- Demir, Y. E. & Gedik, M. (2022). Engelli kavramı ile ilgili akademik yayınların VOSviewer ile bibliyometrik analizi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 12-25.
- Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Bankası (2011). *Dünya engellilik raporu*. <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>, Erişim Tarihi: 25/12/2024.
- Ekinci, G. & Bilginer-Özsaatçi, F.G. (2023). Yapay zekâ ve pazarlama alanındaki yayınların bibliyometrik analizi. *Sosyoekonomi*, 31(56), 369-388. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2023.02.17>
- Houston, E. (2019). ‘Risky’ representation: the portrayal of women with mobility impairment in twenty-first-century advertising. *Disability and Society*, 34 (5), 704-725. <https://doi.org/10.1080/09687599.2019.1576505>
- Howes, H. F. R., Edwards, S. & Benton, D. (2005). Female body image following acquired brain injury, *Brain Injury*, 19 (6), 403-415. <https://doi.org/10.1080/02699050400025158>
- Jung, C. & Mahmoud, N.S.A. (2023). Exploring customer behavior in shopping malls: a study of rest areas in dubai. *United Arab Emirates, Sustainability*, 15(9169), 1-22. <https://doi.org/10.3390/su15129169>
- Kaner, S. (2000). Ortopedik engelli ve engelli olmayan erkek ergenlerde benlik saygısı ve beden imajı. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 13-22. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000052
- Kim, M., Kawama, K. & Lim, Y. (2024). Demographic differences and associations between body image and quality of life among japanese adolescents with congenital physical disabilities. *Behavioral Sciences*, (14), 3-12. <https://doi.org/10.3390/bs14121209>
- Major, W. L. & Hubbard, A. M. (2019). An examination of disability-related complaints in the united states commercial aviation sector. *Journal of Air Transport Management*, 1(78), 43-53. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2019.04.006>

- Melian, A. G., Prats, L. & Coromina, L. (2016). The perceived value of accessibility in religious sites do disabled and nondisabled travellers behave differently? *Tourism Review*, 71(2), 105-111. <https://doi.org/10.1108/TR-11-2015-0057>
- Özteke-Kozan, H. İ. (2020). Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: 1980-2019. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 1-28.
- Öztürk, O. & Gürler, G. (2022). *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz*. Nobel Bilimsel.
- Palmieri, N., Tomasone, R., Cedrola, C., Puri, D. & Pagano, M. (2023). Factors affecting disabled consumer preferences for an electric vehicle for rural mobility: an Italian experimental study. *Sustainability*, (15), 5570. <https://doi.org/10.3390/su15065570>
- Pangaliyeva, Z. & Akosman, B.G. (2023). Ötekileştirilmiş beden ya da engelliler: sosyolojik bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 225-244. <https://doi.org/10.52642/susbed.1287410>
- Poldma, T., Labbe, D., Bertin, S., Grosbios, E. D., Barile, M., Mazurik, K., Desjardins, M., Harbane, H. & Artis, G. (2014). Understanding people's needs in a commercial public space: about accessibility and lived experience in social settings. *ALTER, European Journal of Disability Research*, (8), 206-216. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2014.02.007>
- Purutçuoğlu, E. & Aksel, C. (2017). Engelli kadınların beden imajı algısı ile yaşam doyumunun belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 428-440. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1676>
- Sermutsi-Anuwat, N. & Pongpanich, S. (2018). Perspectives and experiences of Thai adults using wheelchairs regarding barriers of access to dental services: a mixed methods study. *Patient Preference and Adherence*, (12), 1461-1469. <https://doi.org/10.2147/PPA.S174071>
- Swaine, B., Labbé, D., Poldma, T., Barile, M., Fichten, C., Havel, A., Kehayia, E., Mazer, B., McKinley, P. & Rochette, A. (2014). Exploring the facilitators and barriers to shopping mall use by persons with disabilities and strategies for improvements: perspectives from persons with disabilities, Rehabilitation Professionals And Shopkeepers. *ALTER, European Journal of Disability Research*, (8), 217-229. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2014.04.003>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Nisan, 2025. Türkiye Cumhuriyeti anayasası. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>.
- Taub, D. E., Fanflik, P.L. & Mclorg, P. A. (2003). Fiziksel engelli kadınlarda beden imajı: normların içselleştirilmesi ve uygunsuzluğa tepkiler. *Sociological Focus*, 36(2), 159-176. <https://doi.org/10.48131/jscs.1119841>
- World Health Organization. (2011). World report on disability. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240063600>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Nüfus ve demografi. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>
- Vural, B. (2023). *Siirt ilindeki diyaliz hastalarının beden imajı, sosyal görünüş kaygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
- Wetterhahn, K.A., Hanson, C. & Levy C.E. (2002). Effect of participation in physical activity on body image of amputees. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 81(3), 194-201. <https://doi.org/10.1097/00002060-200203000-00007>
- World Health Organisation (1980). *International classification of impairments, disabilities, and handicaps*. World Health Organisation.
- Yelçe, N. Z. (2021). Engellilik Tarihi Yazıları. Aydın, A.R., Kesik, İ. & Yelçe, N. Z. (Ed.), *Engellilik tarihi araştırmalarına genel bir bakış* (s.3-19). İstanbul Üniversitesi Yayınevi.

Yuen, H. K. & Hanson, C. (2002). Body image and exercise in people with and without acquired mobility disability, *Disability And Rehabilitation*, 24(6), 289-296. <https://doi.org/10.1080/09638280110086477>

EXTENDED SUMMARY

Disability has existed throughout human history in all societies, and societies have developed different attitudes towards disabled people. Some societies have excluded them from society, perceiving them as sick, inferior and inadequate, while others have met their housing and care needs. In recent years, disability has begun to be addressed within the framework of human rights, and academic studies in this field have increased. Disability is closely related to body image, as it cannot be considered independently of the body. The glorification of the ideal body in capitalist cultures leads to the disabled body being seen as flawed or useless, placing disabled people in an undesirable and unattractive position. In these societies, disabled individuals are marginalised due to the meanings attributed to the body. The aim of this study is to raise awareness in this field from the perspective of different disciplines by conducting a bibliometric analysis of academic studies addressing the concepts of body image and disability in the international literature.

In this study, bibliometric analysis, one of the qualitative research methods, was used in line with the main research problem. The study's dataset consists of articles obtained from the Web of Science Core Collection (WoS) and Scopus databases. Of the 259 studies in the WoS database, 129 studies and 360 studies from Scopus were combined in the R Studio environment; one duplicate article was removed from the dataset. To resolve the issue of authors' names being listed in different combinations, the authors' names and abstracts were examined in detail.

Publications on body image and disability first appeared in the literature in 1982. Between 1982 and 2025, a total of 487 publications were produced from 270 different sources, including books, journals and similar academic materials. The number of academic studies in this field has approximately tripled in the last five years. In terms of the distribution of publications by country, the United States ranks first, followed by Australia, the United Kingdom, Canada and other countries. The United States has maintained its leadership in annual publication performance since 1984, while the United Kingdom published its first publication in this field in 1996 and China in 2009. The United States, the United Kingdom and Australia stand out among the countries with the most citations.

The author with the most publications in this field is Ryan C., with 11 publications. He is followed by Bailey K., Schneider J. and Wand B. The authors most cited in studies addressing these two concepts together are Knapen et al. (2015), Latner et al. (2005) and Preiss et al. (2013). Looking at the keywords in the studies, the keyword body image ranks first, followed by the keywords quality of life, disability, women, and depression. When examining the co-occurrence networks of keywords, it is observed that the concepts of body image, disability, and quality of life have denser network connections.

According to the results of the thematic analysis conducted on body image and disability, the most prevalent clusters in the motor theme section are: initiatives, adolescent girls, and attitudes. These themes are followed by model, quality and age group; then psychology, adolescence, perfectionism; human, people; cognitive; mental health; distorted body image and two-point discrimination test clusters. In the core theme section, the most intense cluster includes the concepts of quality of life, disability, and impact; followed, in order of intensity, by body image, people, health; women, anxiety, and dissatisfaction; back pain, cortex, and self-perception; interest, back pain, and discrimination; perception and women's social status clusters. In the emerging or disappearing theme section, all clusters have similar densities and are ranked from furthest to closest to the centre as leisure activities; quality of life; qualitative analysis; social media; and China. In the niche theme section, the cluster containing the concepts of healthcare, African Americans, and body image dissatisfaction is the most intense cluster, followed by the clusters of working conditions, female employment, and conceptual framework. The density of the ostomy, colorectal cancer and colostomy cluster is higher than that of the robotic cluster. The personality, university and cortical remodelling clusters are then defined as follows. In the lower left part of the diagram, the basic concept, measurement and weight loss are located in the cluster that emerges or disappears with the niche theme; this cluster is quite close to the centre and shows an upward trend.

Academic studies on disability in countries have mostly intensified following legal regulations in this field. When examining the authors, Ryan C. ranks first with 11 publications, while Brock University stands out as the institution with the most publications. The most cited study is the article titled 'Exercise Therapy Improves Both Mental and Physical Health in Patients with Major Depression' published by Knapen and colleagues in

2015. According to the keyword network analysis, the most frequently used keyword is body image; it was determined that body image, disability, quality of life, and women concepts are mostly addressed together in the studies. The combined use of body image and women concepts is thought to be related to the widespread acceptance that women are more sensitive to body image than men.

In this study on body image and disability, individual and psychological dimensions are highlighted. However, it is noteworthy that the concepts of accessibility and social exclusion, which are frequently used variables related to disability, are not included among the keywords. This indicates that the social and societal aspects of the concepts examined have been relatively neglected and that there is a research gap in this area. Furthermore, the absence of concepts such as consumer behaviour of disabled people, ideal body image, advertising, and social media representations in the analysis reveals that academic interest in these topics is limited. The research covers the period 1982-2025, and this time frame could be narrowed down in the future. The fact that the study is limited to article-type publications and the WoS and Scopus databases indicates that this area could be examined more comprehensively by including different publication types and databases.